

Krijgsraad

De beroepsofficier **Benjamin Simonet** was bijna tweeënveertig toen de oorlog uitbrak. Hij was kapitein in het 142ste Infanterieregiment in Lodève (Hérault) en adjunct van de bevelvoerende kolonel. Benjamin was afkomstig van Nancy, maar zijn militaire carrière had hem naar het zuiden gebracht. Hij woonde in Lodève met zijn vrouw Alice Dieudonné en hun vier kinderen. De oudste, René, was negen, de jongste, Madeleine, een jaar oud. Hij schreef in de 101 dagen die hij in België doorbracht 93 brieven aan zijn vrouw. Dit zou volhouden tot 26 maart 1915. Toen maakte een zware verwonding een einde aan zijn correspondentie, en dus wellicht ook aan zijn actieve dienst.

21 december 1914

Gisteren heb ik je alleen maar een povere prentkaart kunnen sturen. Dat komt omdat ik de hele dag helaas geen ogenblik voor mezelf heb gehad! En wat voor een dag! De mooiste sinds mijn aankomst in België. Een stralende zon, een blauwe hemel en een heel zachte temperatuur. Het was zondag. Ik was graag naar de mis gegaan in de dorpskerk van Reningelst. Onmogelijk! Ik was aangesteld tot rechter in de krijgsraad. Van 8 u tot 12 u en van 1.30 u tot 4 u ben ik bezig geweest met het luisteren naar conclusies en pleidooien en het uitspreken van veroordelingen! Ik was zelfs in de gelegenheid te stemmen voor de terechtstelling van een soldaat die zichzelf vrijwillig verminkt had. Ik kon het niet. Had ik het moeten doen? Misschien, maar het is zo gruwelijk om een man ter dood te veroordelen! Ik heb voor gevangenisstraf gestemd. Heb ik daar goed aan gedaan?

Pas om 4.30 u ben ik teruggekeerd naar mijn kantonnement. En daarna heb ik ons

vertrek om 10 u 's avonds moeten voorbereiden, een hoop aantekeningen moeten maken, enzovoort, zodat ik amper tijd overhield om mijn kaart te schrijven. Mijn rustdag was dan wel verpest door die eindeloze zitting van de oorlogsraad, hij werd opgeklaard door een heel pak brieven. Vier van jou heb ik er gekregen, die van 28 november en die van 11, 12 en 13 december, en een van Lucie, van 28 november. Wat doen ze me goed, die lieve brieven van jou! De details over jullie leven, over de studie en de spelletjes van de kinderen, over jullie wandelingen... ik leef helemaal met jullie mee. In gedachten deel ik de uren met jullie, met altijd die vlam van de hoop die voor me schittert en me steunt. Ze duurt nu al bijna vijf maanden, de beproeving – en wat voor een beproeving! Tot vandaag heeft God me beschermd. Ik hoop dat Hij me zal blijven behoeden, zodat ik met jou en de kinderen in zijn spoor verder kan leven.

Na de oorlog

Na de oorlog werden alle dossiers van ter dood veroordeelden met het grootste geheim omgeven, en in de geschiedschrijving van de Grote Oorlog haast volledig genegeerd. In de voorbije jaren is er veel te doen geweest om een van de laatste taboes in de geschiedschrijving van de Eerste Wereldoorlog, de executies door kogels uit eigen rangen van deserteurs, gevallen van verzet tegen het gezag en lafaards.

Pas in de begin jaren '90 werd een deel van de dossiers geopend.

Postume gratie

Binnen het Britse (en imperiale) leger werden 343 executies voltrokken. De schok was groot, niet in het minst bij de families die pas na de publicatie van 'Shot at dawn', voor het eerst vernamen wat de echte reden van de dood van hun familielid was. De daarop volgende jaren volgde heel wat mediabelangstelling. Vanuit de families kwamen verzoeken tot herziening van de processen wat leidde tot een wetsvoorstel tot het verlenen van postume gratie aan 306 onder hen.

De Britse regering wilde echter niet volgen: *"We kunnen de geschiedenis niet herschrijven door de beoordeling van toen te vervangen door die van vandaag, hoezeer houdingen en waarden ook kunnen veranderen."* (Toenmalig Brits minister-president John Major, 10 februari 1993)

Het verzoek bleef in de ijskast hangen.

De minister van landsverdediging, Dr. John Reid, stelde in 1998 voor om verontschuldigen en gevoelens van spijt aan te bieden aan de families, maar niet in te gaan om het verzoek tot gratie. Dit standpunt werd in januari 2002 door Robin Cook, voorzitter van het Lagerhuis, herhaald: *"De vraag blijft of het wel geloofwaardig is om postuum een wettelijke gratie te verlenen bij compleet verschillende omstandigheden, ondermeer de wetten, dan deze die toen van toepassing waren. (...) Het is niet aan ons om te oordelen met de normen van vandaag over feiten die honderd jaar geleden gebeurd zijn."*

Na onderzoek van ruim een derde van alle gevallen kwam de regeringstop tot volgende conclusie: *"Dat er geen bewijs is om te suggereren dat de veroordelingen ongeoorloofd waren of dat de beschuldigen onfair behandeld werden volgens de normen van die tijd, en volgens de wetten en procedures van die tijd. Het feit dat we die dingen vandaag anders zien, kan daar niets aan veranderen."*

Op 7 november 2006 keurde de volledige Britse regering (met steun van de oppositie) dat alle soldaten geëxecuteerd tijdens de Eerste Wereldoorlog een postuum pardon moesten krijgen.

België

In totaal werden er tijdens de Eerste Wereldoorlog 219 doodstraffen in het Belgisch leger uitgesproken. Hiervan werden er 122 door het Krijgshof niet bekrachtigd. 12 doodvonnissen werden werkelijk uitgevoerd. Drie soldaten werden terechtgesteld tijdens de bewegingsoorlog, nl. gedurende de verdediging van Antwerpen bij de Belgische uitvallen, en vier bij het begin van de Slag aan de IJzer. Het was de ultieme straf voor desertie of "weerspanningheid in het zicht van de vijand" (insubordinatie). De andere executies vonden in de loop van de oorlog plaats achter het IJzerfront en waren in drie van de vijf gevallen voor moord. De veroordeelden werden bij zonsopgang gefusilleerd door een peleton "vrijwilligers" van 12 man.

Een uitzondering was EMIEL FERFALLE. Hij was weliswaar militair en door een krijgsraad veroordeeld, maar op basis van het gewone strafwetboek. Vandaar dat hij op het schavot terecht kwam.

Het verhaal van Michel Seguin

Michel Seguin (*15/11/1881) werd als reservesoldaat opgeroepen om de gelederen van het 153ste Franse Infanterieregiment aan te vullen. Hij liet zijn vrouw en twee dochtertjes achter, alsook het restaurant in Marmande waar hij de kost verdiende als maître d'hôtel. Seguin arriveerde begin november 1914 in de Westhoek en kreeg er meteen zijn vuurdoop voor de Spanbroekmolen. In tegenstelling tot velen van zijn onfortuinlijke lotgenoten, kon hij achteraf wel navertellen hoe vruchteloos de aanvallen op die vervloekte molen bij Wijtschate geweest waren. Het was hem snel duidelijk geworden dat dit een ander soort oorlog was dan eenieder zich had voorgesteld. Wat vermocht mankracht tegen zoveel vuurkracht?

Seguin plooidde zich naar het werkschema dat een loopgravenoorlog oplegde: aanvallen, standhouden, verdedigen, aflossen, kantonneren en terugkeren. Eind november, hij was nog geen maand aan het front, liep het fout. Zijn naam was blijkbaar opgedoken in een negatief verslag van een zekere dokter Labougle, dienstdoend arts in Ambulance N°9 te Poperinge. In het bezwarende rapport werd Seguin, samen met een andere soldaat van het 153ste, verdacht van zelfmutilatie. Seguin mocht het gaan uitleggen voor de krijgsraad.

Seguin werd op 28 november voorgeleid. De hem ten laste gelegde feiten: het verlaten van zijn post in het aanschijn van de vijand en vrijwillige zelfverwonding op 15 november. Tijdens zijn verhoor ontkende hij met klem schuldig te pleiten voor zulke aantijgingen. Nee, hij was door een projectiel geraakt terwijl hij enkele passen buiten de loopgraaf zijn behoefte ging doen. Zijn geweer had hij daarbij zeker niet nodig. Hij had zijn verwonding meteen gemeld bij de officier van zijn eenheid, die hem doorverwees naar de medische posten. Via verschillende tussenstations kwam hij in Poperinge terecht, waar zijn geval de argwaan van dokter Labougle had gewekt. De man oordeelde dat de wonden aan palm en handrug een te grote symmetrie vertoonden, en dat ze alleen maar door een snijdend object konden zijn aangebracht. Sterker nog: dat ze doelbewust waren aangebracht om de loopgraven te ontlopen.

De bewijslast oogde belachelijk armetierig en weinig overtuigend; het verdict was echter nog een grotere aanfluiting. Wegens de ernst van de feiten bedacht de krijgsraad soldaat Seguin met de ergste straf: de doodstraf.

De jury trok zich terug om te beraadslagen. Op 5 december werd het vonnis uitgesproken, allesbehalve unaniem, maar daarom niet minder onverbiddelijk: drie tegen twee, in het nadeel van Seguin. Er waren in die periode reeds meer rapporten over een stijgend aantal gevallen van zelfmutilatie op de bureaus van de legerleiding beland, er moesten dringend voorbeelden gesteld worden. En dus werd Michel Seguin, door zijn geliefden Marcel genoemd, op 8 december 1914 in het kasteelpark van Elverdinge bij het krieken van de dag geëxecuteerd.

Twee dagen eerder had hij zijn afscheidsbrief geschreven, waarin hij op kalme, zelfverzekerde toon zijn situatie uit de doeken deed, en zijn onschuld staande hield. Hij begreep het niet. Wie zou dat wel kunnen?

Beste ouders en liefste Julia,

Hier ben ik weer met nieuws, maar het is met groot verdriet dat jullie het zullen vernemen. Ik houd er echter aan om jullie zelf van mijn situatie op de hoogte te brengen. Ik had jullie liever vroeger geschreven als ik had gekund, maar ik was zelf niet op de hoogte van mijn lot.

Acht dagen geleden kwam ik onder toezicht te staan van de krijgsraad, maar omdat ik onschuldig pleitte voor de beschuldigingen aan mijn adres, rekende ik erop om vrijgelaten te worden. Wel niet dus, integendeel, men heeft me bedacht met de hoogst denkbare straf.

Gisteren, 5 december, werd ik veroordeeld, en nu breng ik jullie verslag uit.

Op 15 november, zoals ik jullie had bericht, was ik door een kogel of een stuk shrapnel gewond geraakt aan mijn rechterhand, tussen wijsvinger en middelvinger. Ik had me afgezonderd om mijn behoefte te doen, op een plek die zich ongeveer 20 à 25 meter situeerde van de loopgraaf die wij bezetten. Het is te zeggen, we bezetten hem niet helemaal op dat moment, omdat we net bezig waren een communicatieloopgraaf aan te leggen, een loopgraaf naar achteren die ons zou verbinden met andere compagnies. Ik was maar 8 à 10 meter van onze groep verwijderd, ze waren met een dertigtal, en toen ik mijn verwonding opliep waren die daar allemaal min of meer bij aanwezig. Zodus werd ik meteen omringd, er was een luitenant en nog enkele anderen van wie ik de naam niet kende, en achteraf beschouwd was het beter geweest dat wél te weten. Onder hen bevond er zich eentje die ineengedoken in de loopgraaf zat, een zekere Louis Pujol, die op mijn vraag bij me is gekomen, en al de anderen die daar aanwezig waren raadden me aan om me bij een hulppost te laten verzorgen. Er was niet veel tijd, dus heb ik me gehaast vooraleer de grote dag zou aanbreken.

In de ziekenboeg aangekomen, heeft men mijn hand verzorgd en ik kreeg een gewondenkaart waarmee ik naar het hospitaal van de divisie moest. De 15de heb ik de ziekenboeg verlaten, en ik geloof dat het de 17de was dat ik in het hospitaal van het legerkorps toekwam. De medisch officier twijfelde of het een kogel was geweest, langs de bovenkant van mijn hand, hij zei niet nee. En dan was er die kerel van het legerkorps die me zei dat ik die wond zelf had toegebracht met een zakmes, dat mijn hand anders niet doorboord zou zijn. Natuurlijk wist ik maar al te goed dat ik die wond niet gedaan kon hebben, want het was een kogel of een stuk shrapnel, en ik betreurde het heel erg op die manier veroordeeld te worden. Ik vertel jullie straks meer over het vonnis, maar laat me eerst dit verder uitleggen. Nadat ik het hospitaal had verlaten, vervoegde ik mijn compagnie. Op zekere dag, het was de 26ste, liet de luitenant me bij hem roepen. 'Men verzoekt u zich bij de provoost van de 39ste divisie te melden', en kijk, daar bevind ik me nu nog. Als getuigen had ik de luitenant, die niet is komen opdagen, en soldaat Louis Pujol uit Pont-Canal, die ik pas daar heb leren kennen en die geen directe getuige was op het moment dat dit me overkwam. Als pleitbezorger kreeg ik een luitenant Gauthier, of Gontier, toegewezen, een jonkie van slechts twintig jaar oud. Het is nogal ongelukkig voor jullie allemaal, maar ik ben dus veroordeeld tot de doodstraf. Dat is pijnlijk voor mij, maar ook voor jullie allen. Slechts de President van de Republiek kan me genade verlenen. Ik zie m'n toekomst en mijn positie al voor me...

Arme Julia, jij die altijd zo goed voor me bent geweest, kijk nu toch wat het lot voor ons in petto heeft. En m'n arme Marcelle en Yvette, die ik met zoveel plezier nog eens zou willen zien, arme kindjes, voor mij houdt het daár op, verder kan ik niet meer gaan. Blijf voor altijd diegene die je bent geweest, ik heb geen mogelijkheid meer om je verder te leiden, maar blijf me altijd nieuws over jullie sturen naar hetzelfde adres, het 153ste, 10de compagnie, depot Béziers, Herault.

Er was sprake van een pakketje in je laatste brief; stuur het niet op zonder orders, als je het nog niet gedaan hebt, zou ik het je willen vragen. Hetzelfde geldt voor je foto en die van Marcelle, en voor het geld ook, als je het nog niet gedaan hebt. Als ik nog tijd zou krijgen, zou ik het opnieuw vragen. Het zou me gelukkig maken als ik ze op dat moment bij me zou hebben, ik heb tijd om na te denken. Maar als ik dat alles overpeins, kan je je voorstellen dat het me ongelukkig maakt, geen enkele fout te hebben begaan en toch ter dood veroordeeld worden. En als ik toch in fout zou zijn, zeiden ze me dat ik snel genezen was. Ik verzorgde mezelf goed, elke dag opnieuw, door er jodiumtinctuur op te doen, en ik hernam de dienst. Ik ben enorm onheus behandeld geweest, ik, die alle aanvallen mee had uitgevoerd en zelfs mijn kameraden moed had ingesproken om door te zetten. Ik kan alleen maar zeggen dat ik tot het einde mijn werk gedaan heb. Ik heb mezelf niets te verwijten, en nu is het mijn lot om te sterven, maar ik zal niet sterven voor het Vaderland, ik sterf plompweg voor niets.

En ik ben lang niet de enige, we zijn met velen; er vinden veel van die krijgsraden plaats, men zoekt naar voorbeelden die moeten boeten voor allen. En kijk, ik ben het. Ik ben geen crimineel, ik ben geen dief, ik heb nooit anderen onheus behandeld. Ik heb me altijd ingezet en mijn werk gedaan, tot het einde, en ook al ben ik daar geen enkele keer voor beloond geweest, die dag zou toch eens komen.

Op dit moment bevind ik me in Elverdinge, ik geloof dat dit m'n laatste rustplaats zal zijn. Ik wilde het gisteravond al doen, maar ik heb het niet gekund. Ik zal het vandaag laten vertrekken, 7 december.

Je zou juffrouw Faye op de hoogte kunnen brengen, haar vertellen over onze situatie...

Ik besluit met jullie het lange leven toe te wensen, met alle voorspoed voor elk van jullie. Jullie zoon omhelst jullie allemaal, zonder mijn arme kindjes te vergeten. Als ik nog de kans krijg om opnieuw te schrijven, dan zal ik dat met veel plezier doen. Ik stop nu met schrijven, maar dat zal me niet tegenhouden om aan jullie allen te blijven denken, tot het allerlaatste moment.

Je echtgenoot, Marcel Séguin

I could not look on Death,
which being known,
Men led me to him,
blindfold and alone.

Rudyard Kipling

*Ik kon de Dood niet in de ogen zien, en toen dit geweten was,
leidden mannen me ernaartoe, geblinddoekt en alleen.*

Opdracht: Bekijk de film *Un long dimanche de fiançailles*.